

Debatom premijera Aleksandra Vučića i Edija Rame na Beogradskom bezbednosnom forumu juče počeo dvodnevni Srpsko-albanski samit 2016. koji se danas nastavlja u Nišu

Saradnjom do prijateljstva i
PRIJATELJSTVOM do
saradnje

Foto: Stanislav Milojković

U SUBOTU,
15. OKTOBRA

UZ SVAKI KUPLJENI
Danas

JEDNA KNJIGA
na poklon

Vesna Marković

BERLINSKI PROCES kao prekretница

Značajnu prekretnicu u odnosima država Zapadnog Balkana predstavlja Berlinski proces. Zahvaljujući ne-mačkoj inicijativi svih lideri Zapadnog Balkana seli su za isto. Kontinuitet održavanja ovih sastanaka je pokazao jasnu nameru za unapređenje, pre svega, ekonomskog saradnje koja je ključna za razvoj celog regiona. Ovo je nova razvojna šansa za koju sam sigurna da ćemo je na pravi način iskoristiti.

Najbolost, u našoj javnosti gotovo da se i ne pominje ovaj proces, već se uglavnom govori o nerešenim bilateralnim pitanjima, a retko o napretku koji je postignut u odnosima u regionu, pre svega mislim na uspostavljanje dijaloga na najvišem nivou. Naravno, uvek može i više i bolje. Opterećeni prošlošću, možda i nepoverenjem, nismo u prvom trenutku shvatili veličinu i značaj prvih koraka napravljenih u Berlinu.

Otvorena pitanja i dalje postoje, možda će se pojaviti u budućnosti neka novi. Zrelost jedne države i društva se ogleda i u definisanju problema, što predstavlja jedini put za njihovo rešavanje. Mi smo počinjali u praksi da je jedan od naših prioriteta regionalna stabilnost.

Berlinski proces je doprineo definisanju zajedničkih strateških ciljeva. Iako je Nemačka pokrenula ovaj proces, kao ključna zemlja Evropske unije, neophodna je politička volja za sprovođenje dogovorenog na samitima održanim u Berlinu, Beču i Parizu. Kao nekoga ko živi u Srbiji, raduje me da sve više razgovaramo o ekonomiji, o infrastrukturnim projektima, o povezivanju mlađih. Sigurna sam da građani, ne samo sa ovih prostora, već svuda u svetu, na prvom mestu razmišljaju o poboljšanju svojih standarda. Na podsticanje privredne aktivnosti svakako će uticati infrastrukturni projekti poput izgradnje auto-puta Niš-Priština-Drač. Ovaj putni pravac poveže Jadranski kanal sa Koridorom 10 ka istoku, severu i jugu Evrope i sa Koridorom 4 koji vodi kroz Rumuniju i Bugarsku.

Naš zajednički cilj je članstvo u EU, dostizanje standarta najrazvijenijih evropskih zemalja u svim oblastima. Realizacija dogovorenog u okviru Berlinskog procesa svakako daje najznačajniji doprinos reformama u ovom regionu, novi plan za budućnost, novu šansu za pomirenje.

Autorka je narodna poslanica SNS i članica Odbora za evrointegraciju

SPECIJALNO ZA DANAS

Srbija i Albanija: OTKRIVANJE

Kristin MORO

kneževinu iz koje je pobedonosno odoleo napadima otomanske vojske. Nacionalni albanski heroj, on je oličenje te „zemlje orlova“, slike koja upućuje na lepotu planina, utvrđenja na samim vrhovima, ali i na ponosu hrabrosti njenog naroda.

Za onog ko istražuje književnost, poeziju, muziku, nije teško da pronade brojne zajedničke kulturne reference, ne samo između Srbija i Albanaca, već i među drugim narodima na Balkanu. Interesantno je takođe zaključiti kako su se, na osnovu zajedničke kulturne baštine, razlikovale interpretacije od zemlje do zemlje kako što je to prikazala bugarska rediteljka Adela Peeva u svom filmu „Čija je ovo pesma?“.

Oblasti u Albaniji predstavljaju geografske različitosti, ali i kulturne različitosti; Albanci su nekad pisali na svom jeziku koristeći tri različita pisma, latincu, grčko i osmansko pismo. Ali, jezik im je bio jedinstven (postojale su međutim dve varijante, jedna na severu - gege i toske na jugu). Na kraju su se dogovorili 1908. o jedinstvenom pismu, latincu. Kao i kod Srbija, jezik, književnost i dela intelektualaca su igrali značajnu ulogu u obnovi nacionalne svesti i u pokretima za nezavisnost u 19. veku.

Danas, osnovni projekt dve zemlje je da se integrisu u Evropsku uniju, i Francuska je među onim zemljama koje pomažu i jednoj i drugoj da sproveđe neophodne reforme u tom cilju. Regionu su potrebni mir i stabilnost kako bi se usredstvilo na reforme i ubirao plodove ekonomskog i društvenog razvoja. Mnoga sporena treba još prevazići, ali treba imati na umu da su jedino obostrano prihvatljiva rešenja trajna i da omogućavaju izgradnju budućnosti.

Autorka je ambasadora Francuske u Srbiji

Kada me je Danas zanimalo da napišem članak za dodatak posvećen ovonrednjem međuvladinom srpsko-albanskom susretu bila sam počastovana i odmah sam prihvatala ovu ponudu. Doista, imala sam sreću da predstavljam Francusku u ove dve zemlje: u Albaniji od 2011. do 2014. a u Srbiji sam od septembra 2014. U pitanju su dve zemlje kojima sam duboko privrežena i raduje me što vidim da zajedno napreduju na putu pomirenja i saradnje.

Imala sam zadovoljstvo da gledam kako se od 2014. razvijaju odnosi između ove dve zemlje zahvaljujući inicijativama koje su preduzeli predsednici vlada Edi Rama i Aleksandar Vučić. Znali su da učine da dijalog prevlada i, 2014. i 2015., obojica su učinili posete zemlji ovog drugog. Svaka od ovih poseta je mogla da se nazove istorijskom

Prevideni sastanci za ovu nedelju između albanske i srpske vlade omogućile će da se razviju drugi oblici saradnje i polaže puno nade u susretu između preduzeća dve zemalje: brojno učeće koje je najavljenio predstavlja dobar znak.

Nadam se da će nakon ovih dogadaja gradani Srbije biti podstaknuti da krenu u otkrivanje Albanije, njene kulture i njene istorije. Otkriće da su tokom vekova zemlje koje se danas zovu Srbija i Albanija delikatno i istorijskih iškustava: bile su obe deo rimskog carstva, zatim su bile srednjovekovne hrišćanske kraljevine ili kneževine pre nego što su uključene u otomansko carstvo i borile su se da očuvaju nacionalni identitet i ponovo zadobiju nezavisnost. Brojni Šrbi će verovatno biti dirnuti istorijom hrišćanskog plemića iz 15. veka Đerđa Kastriona, zvanog Skenderbeg.

Obrazovan po običajima tog doba na sultanirovom dvoru, u Janicariju je stigao da čina koji odgovara generalskom činu, kasnije se pobuni protiv carstva i povukao u svoju

Imala sam zadovoljstvo da gledam kako se od 2014. razvijaju odnosi između ove dve zemlje zahvaljujući inicijativama koje su preduzeli predsednici vlada Edi Rama i Aleksandar Vučić. Znali su da učine da dijalog prevlada i, 2014. i 2015., obojica su učinili posete zemlji ovog drugog. Svaka od ovih poseta je mogla da se nazove istorijskom

Kristin Moro

Snežana Čongradin na debati Aleksandra Vučića i Edija Rame na Beogradskom bezbednosnom forumu

OK su Albanija i Srbija, ali KOSOVO?

ATMOSFERA: Čekajući da se popne na binu i započne debata sa premijerom Albanije Edijem Ramom, koji je vodio Miša Gleni, profesor na Kolumbijskom univerzitetu i autor više knjiga o Zapadnom Balkanu, premijer Srbije Aleksandar Vučić bio je jedini u publici, u prvom redu, koji je naslonio laktove na kolena poduprudi bradu. Sedeo je takođe pored svog kolege iz Tiranе, koji je listao papire u crvenoj fascikli, dok su sevali blizevi fotoaparata a kamere snimale ovaj gotovo spektakularan susret, s obzirom na dugu istoriju potpunog neprijateljstva dve države. Nakon što je igrom slučaja, pre početka debate, ustao da se pozdravi sa novinarom televizije iz Tiranе Top Channel, Edrom Seferijem, rekao je jednoj organizatorki beogradskog Bezbednosnog foruma da nije znao da su pozvani i novinari sa Kosova, odnosno Prištine, iako je Seferi novinar koji radi za albanske medije. Organizatorka mu je, prema rečima Seferija novinarki Danasa, odgovorila da je dobro da što više novinara zabeleži ovakav događaj.

TREPČA: Posle je iskoristio tu činjenicu prisustva novinara sa Kosova da prigovori Ediju Rami što govoril o dnevopolitičkim stvarima, odnosno Trepči i nezavisnosti Kosova.

SPORENJA: Tu je nastala i najdramatičnija tačka sporenja Vučića i Rame - za albanskog

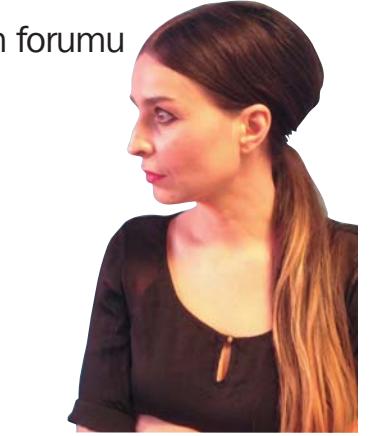
Debata se, naime, već privela kraj, a upadljivost odsustva teme o vlasništvu nad Trepčom, koja je uži javnosti u poslednjih nekoliko dana, dobijala je da snazi. Tako su se nizale manje više načelne teme o opredelenosti oba društva evropskim integracijama, Istoku i Zapadu, izbegličkoj krizi, mogućnosti silaska sa vlasti nezavisne države, ukazujući da je to rudnik svih građana Kosova, dakle, i Srbija koji tamo žive i da je neophodno uključiti ih u taj proces. Vučić je odgovorio da za Srbiju Kosovo nije nezavisna država, ukazujući da kosovske vlasti ne vode nikakav dijalog sa Srbima na Kosovu i da nema nijednog Srbina, kako je rekao, koji bi pristao na ono što prištinske vlasti namerile. „Nađite mi jednog Srbina koji će sa tim da se saglasi? Da li su pokušali da nađu jednog Srbina koji će se saglasiti? Ne, jer ne žele da razgovaraju sa Srbima koji žive na Kosovu i koji rade u Trepči“, rekao je Vučić.

TAČI: U kontekstu hapšenja direktora kosovske policije, Rama je pitao Vučića što to govorio o ljudima kada „onoga ko je deset puta prešao granicu, neko uhapsi 11. put“, na što mu je premijer Srbije odgovorio da ne zna ništa o tom slučaju jer nije video deset, ali je naglasio da Beograd nije iskoristio hapšenje i priviranje Olivera Ivanovića kao razlog za prekid dijaloga sa Prištinom.

RUSIJA: Tačka dosta manjeg sporenja dvojice premijera nastala je i u vezi sa činjenicom o dve ljubavi Srbije - prema Rusiji i EU, za razliku od Albanije, koja prema albanskom premijeru ima samo jednu, a to je ljubav prema Zapadu. „To se oseća u društvu, ima veze sa našom

prošlošću, san Albanaca je oduvek bio da budu deo Europe“, rekao je Rama, i u kontekstu različitih dinamika napredovanja u evropskim integracijama dodaо je da je Srbija uspešna s provede ključne reforme, jer su ljudi razumeli da je modernizacija države budućnost. „Evropske integracije nisu izbor između dve ljubavi - već izbor između budućnosti i prošlosti“, zaključio je on i napomenuo da postoji velika razlika u Srbiji i Albaniji - u Albaniji nema dileme što je izbor, dok je u Srbiji, kako kaže, to drugačije. Izbor ponekad podržava dve ljubavi - prema EU i Rusiji, zaključio je Rama.

„Žašto u Srbiji imate veću podršku osetnjem prisustvu Rusije? Žašto se to događa, pa analizirajte, rekao je Vučić u kontekstu posredne kritike EU i njenoj odnosu prema Srbiji i kosovskoj krizi. „Ne tražim izgovore, ja sam direktno rekao narodu da smo na putu evropskih integracija. Ako nećete da idete tim putem, izaberite

nekog drugog“, istakao je on rekavši da će istovremeno raditi sve da sačuva dobre odnose sa Rusijom.

SLAGANJE: Apsolutno slaganje dvojice premijera uspostavilo se, rečnikom ljubavi, u odnosu na značaj i doprinos evropskoj budućnosti Zapadnog Balkana koji daje nemacka kancelarka Angela Merkel, pa je u tom smislu izražena i zabrinutost njenim mogućim silaskom sa vlasti.

POBEDNIK: Za razliku od srpskog premijera, koji je tokom debave gorivo sporije, zamišljenje i u nekoliko navrata zatvorenih očiju, albanski premijer je delovao dosta energičnije, kako u tonu tako i u gestikulaciji. Ostavio je pozitivan utisak na publiku, koja je komentarisala način na koji je u pojedinim delovima govorio očenivši ga „šarmantnim“. Debatu je završena šaljivom konstatacijom Miše Glenije da je mu je bilo zadovoljstvo da učestvuje u razgovoru sa „dva najviša premijera na svetu“, našavši se u tom trenutku ustajanja sa stolicu između dva zaista visoka premijera.

Muslim da su dvojica lidera uistinu spremni da saraduju, a ne samo da je to predstava za javnost
Miša Gleni

Foto: Stanislav Miljković

Utisci moderatora diskusije, za Danas

Gleni: Vučić je depresivniji od Rame

Marija Stojanović

Uživao sam u debati iako je uvek teško intervjuisati dva premijera, naročito dve tako snažne i pričljive ličnosti poput Rame i Vučića. Nije bilo mnogo prostora da ih prekidam, tako da sam ih pustio da dosta pričaju i mislim da

strukta kriza sa kojom se suočava Evropska unija podrazumeva i da je proces pridruživanja Srbije i Albanije „pao“ na listu prioriteta, pa se srpski premijer suočava sa političkim problemom na domaćem terenu, s obzirom da je njegova vlast istakla da teži pridruživanju EU, navodi da Danas Miša Gleni, čuveni britanski novinar i profesor na Univerzitetu Kolumbija, koji je bio moderator na diskusiji premijera Srbije i Albanije krenuo putem kojim su koračale Nemačka i Francuska nakon Drugog svetskog rata, ali moramo da vidimo da li će se to uistinu i dogoditi, navodi sagovornik Danasa.

Sumirajući utiske o razgovoru, Gleni ističe da smo imali prilike da čujemo Vučićevu gledištu o evropskom putu Srbije, te da su oni Rama iskazali „snažnu spremnost“ da saraduju, što, prema njegovom mišljenju, „nije bilo predočeno“. Rama je načinom na koji su odgovarali tokom diskusije, „Imao sam slobodu da ih putam sa želim“. Obaveštio sam ih unapred o okvirnim temama i oni nisu imali nikakve zahteve, ali mi je zao što zbg ograničenog vremena nisam stigao da pokrenem sva pitanja koja sam imao na umu, a ticala su se unutrašnje politike. I onako sam prekoracio vreme da desetal minuta“, precizirao je naš sagovornik.

Gleni je, takođe, otkrio da je imao oko dva meseca da se pripremi za moderiranje diskusije, što mu je, kaže, bilo dovoljno. „Nisam bio izvesno vreme na Balkanu, ali sam pratilo što se događa, uglasivom se informišu putem medija“, ukazuje britanski novinar.

UNIŠU VUČIĆ SA VLADOM, Rama sam

Zorica Miladinović

Prostor oko Oficirkog doma na Nišavskom keju, u kojem će se danas održati poslovni forum Srbija – Albanija, a kojem će prisustvovati i premijeri dve zemlje, Aleksandar Vučić i Edi Rama, nikada nije detaljnije sređivan nego pred početak ovog skupa, zaključuju se okolni stanari i drugi znaci lokalnih prilika.

Sama zgrada Doma nedavno je detaljno renovirana, a svečano je otvorena aprila ove godine. Prostor oko nje je ovih dana skoro beskorenno očišćen, ukrasno šiblje u obližnjem parku uredno je potkresano, a oko svakog drveta posuti su beli kamenički. Sve bandere na keju ofarbane su u novu nijansu sive, a žardanjima u otvorenom amfiteatru, kod spomenika Šabanu Bajramoviću, okreće se u belo. Peskarjenjem su uklonjeni sivi graffiti oko spomenika, koji su često umeli da šire niske strasti i mržnju. Ostao je samo onaj koji poručuje „Rusija protiv fašizma“, ko zna zašto.

Mada bi neukti posmatrači mogli pomislići da je razlog za ovakav higijensko-estetski poduhvat albansko-srpski biznis forum, pri takve vrste u novoj istoriji, biće da nije tako. Razlog je, opet tvrdi znaci, pozivajući se na reagovanja gradana i javnosti, sedmognednevni radni boravak Vlade Srbije u Nišu, a pre svega dolazak premijera Vučića, koga lokalna vlast i mnogi u ovom južnosrbijanskim građu doživljavaju kao nepriskosnovenog političkog vodu sa bezmalo apsolutnom moci.

I mediji su se, utisakje, manje bavili istorijskim političko-ekonomskim susretom Srbije i Albanije, a više trivijalnostima ili spekulacijama vezanim za detalje boravka Vučića i njegovih ministara u Nišu. Prioritetno se izvezalo na tome da će predsednik i članovi vlade biti smetišni u niškoj kasarni „Knjaz Mihailo“, gde će „jesti vojnički pasulj“, „tuširati se u zajedničkom kupatilu“, a da se (jednodnevni) razgovor sa premijerom prijavilo čak oko 1.200 građana Niša i okoline.

Potom je usledio period tajnootvorenosti u vezi sa smeštajem članova Vlade i terminom prijema građana. U vreme nastanka ovog teksta, u redu uveče, nije se pouzdano znalo da li će srpsjanska izvršna vlast na čelu sa Vučićem biti smeštena u najavljenoj kasarni ili kasarni „Maja Stanimirović“. Razgovor premijera sa građanima nije se nalazio u agendi njegovog boravaka u Nišu dostavljenog novinarama, ali se nezvanično tvrdilo da će ga „sigurno biti“ „najverovatnije u subotu“. Vučić će razgovarati pre svega sa „građanima sa najtežim zdravstvenim i socijalnim problemima“, kao i onima koji „ukazuju na propuste u radu državne uprave i javnog sektora“, tvrdili su neki mediji.

Bilo kako bilo, prema najavama Privredne komore Srbije (PKS), koja je organizator Poslovnog foruma, zajedno sa „Business Albania“, danas će u uvodnom delu govoriti predsednik Privredne komore Srbije Marko Čadež i predsednik poslovne asocijacije Business Albania Bregasi, a biće organi-

BOLJI POLITIČKI ODNOSI – BOLJA SARADNJA

U Privrednoj komori Srbije ocenjuju da najviše potencijala za plasman robe iz Srbije na albansko tržište imaju poljoprivreda i prehrambena industrijama, kao i građevinarstvo, turizam i hemijska, mašinska, metalnska i drvana industrijama. Ukupna robna razmena Srbije i Albanije u prvih osam meseci 2016. iznosila je 77,8 miliona evra, od čega je izvoz Srbije u Albaniju bio 60,5 miliona, a njen uvoz iznosio 17,3 miliona evra. Iz Srbije se u Albaniju najviše izvozio kukuruz, pšenica, voda, električna energija i preparati za ručno pranje rublja, a iz Albanije najviše uvozio parafaj, cement, sveži krastavci, kupus, jagode i lubenice. U 2015. godini ukupna trgovinska razmena Srbije i Albanije iznosila je oko 109,8 miliona evra, od čega je izvoz u Albaniju bio 91,8 miliona evra, a uvoz 18 miliona evra. Prema podacima Narodne banke Srbije, koje prenosi PKS, Albanija je tek na 73. mestu po ukupnim investicijama, pošto je njena poslovna zajednica od 2014. do marta 2016. godine uložila samo 82.000 evra. U PKS kažu da u Srbiji trenutno radi samo devet firmi poreklom iz Albanije, uglavnom mikro preduzeća sa manje od pet zaposlenih. Broj srpskih kompanija koje postoji u Albaniji još je manji – postoji samo dve, Hemofarm i Er Srbija. Ipak, Albanija se ubrzano razvija, ima liberalno i prosperitetno tržište, što je šansa za srpsku privredu, kojoj bi vrata trebalo da otvore bolji politički odnosi između dve zemlje.

Marko Čadež, predsednik Privredne komore Srbije, za Danas

POTENCIJAL za saradnju je ogroman

Mirjana N. Stevanović

Privredna saradnja između dve zemlje ne može se pokrenuti jednim forumom, susretom biznismena koji dodu, odslošuju pozdravne govorove zvaničnika a potom se sve završi koktelom. Take forume više i ne organizujemo. Sada se trudimo da skup bude zaista novi početak u ekonomskim odносima zemalja čije privrede spajamo, zato pažljivo planiramo faze u razvoju saradnje, biramo i pozivamo firme koje mogu da se spoje, imaju zajedničke interese i bolje sanse ako udružene nastupe na tržištu regiona ili dalje – kaže u razgovoru za Danas predsednik Privredne komore Srbije Marko Čadež, najavljujući Poslovni forum Srbija – Albanija, koji se održava 14. oktobra u Nišu.

■ **Javnost je malo iznenadeno velikim interesovanjem koje mediji privrednicima vlađa sa ovaj skup, jer iako u regionu postoji relativno jaka razmena, ona je između Srbije i Albanije do sada bila gotovo simbolična.**

– Tačno, ali interesovanje privrednika pokazuje da su spremni da to promene. Tako je za forum prijavljeno više od 300 učesnika, oko 160 naših i više od 50 albanskih preduzeća. Među njima su gotovo sve najveće kompanije iz obe zemlje, ali je zanimljivo da među učesnicima ima dosta malih i srednjih preduzeća, za koja ne očekujete da budu neka prva linija koja otvara ekonomsku saradnju. Ali, očigledno je došlo do prepoznavanja potencijala. A potencijal jeste ogroman. Kada pogledate samo brojke, videćete da se robna razmena svodi na nekih 110 miliona evra godišnje, što je zaista malo.

■ **Zašto je do sada razmena bila tako skromna?**

– To je, naravno, posledica političke klime, ali i toga da se nedovoljno pozajemo. Nit su srpske firme znale šta mogu da očekuju na tržištu Albanije, nit su albanske mogle da predviđe šta traži tržište ovde, a još manje je mogao da se definise interes za pokretanje zajedničkog posla. Međutim, stvari se menjaju. Ja sam u avgustu bio sa njihovim premijerom Edi Ramom, koji je uz premijera Aleksandara Vučića podržao ovaj forum. Oba premijera zaista su se založila da dobре kompanije krenu da se povezuju, da to ne bude samo forma, nego suštinska saradnja.

■ **Koliko takvi projekti mogu da poprave političku klimu između dve zemlje?**

– Tačno je da su politički odnosi dve zemlje bili u prošlosti opterećeni, ali u poslednje dve godine imamo stvarno poboljšanje i upravo to Forumu daje novi značaj. Naravno da privredne odnose ne možete da razvijate u politički

nestabilnom okruženju, koliko god hteli da razvijote državnu politiku od ekonomije, one jesu u nekom delu povezane. Mislim da su čelnici i u Beogradu i u Tirani prepoznali da je zajednički interes rad i ekonomski saradnja i da to gradi budućnost. I to je vidljivo u izjavama ova premijera. Imao sam priliku da promenu političke klime u korist privrede vidim i u Parizu i posebno u Beču gde se već osetio snažan napredak.

■ **U kom smislu se ta promena odnosa u vrhu država osetila tokom organizacije Foruma?**

– Bilo je jasno da se očekuje stvarna saradnja. Zato smo rekli da je skup u Nišu prvi korak, ali smo jasno videli i sve ostale poteze. Već znamo i drugi korak,

■ **Kako očekujete da će se ostvariti kontakti privrednika na Forumu?**

–

organizuje sastanak na kome bi bili predstavljeni potencijali za investiranje u turizam, koji su zaista veliki. Kada sam poslednji put bio u Draču, razgovarao sam sa predsednikom privredne komore Albanije, zatim komore Tirane i sa predstavnikom našeg partnera u organizaciji ovog foruma, organizacije „Biznis Albanija“. Interesovanje za ulaganja u turizam je obostrano i već

na bilo kom tržištu u svetu. A da bismo privrednicima to olakšali, pripremili smo dve brošure, jednu na albanskom o pravilima poslovanja u Srbiji, a drugu na srpskom o uslovima u Albaniji.

■ **PKS je u poslednje vreme počela intenzivnije da povezuje biznis iz drugih zemalja sa domaćim privrednicima. Koliko je taj mehanizam zajedničkih komora značajan za bolji poslovni okvir?**

– On je ključan. Kapaciteti koje

komore imaju u svom članstvu i mreži

ti preduzeća, nisu ništa drugo nego

platforme na kojima su povezane

članice, različite industrije. Povezivanje

ti platformi daje značajan rezultat. Mi

imamo svakodnevnu vezu sa

nemackom, austrijskom i drugim

komorama, što nam omogućava da brzo

dodemo do saznanja što firma

može, šta joj je potrebno. Vrlo brzo

možemo da dodemo do potencijala i do

prilike da se kompanije povežu.

■ **Da li su takvi sistemi komora u stanju da doprinесу usaglašavanju normativne, jer su administrativne prepreke često najveći problem u privlačenju investitora?**

– Tu komore igraju odlučujuću ulogu. Mi, na primer, sa komorom Kosova

intenzivno i svakodnevno radimo na

otklanjanju necarinskih barijera,

usaglašavanju sertifikata, recimo

veterinarskih, pojednostavljujući

carinskih procedura. To radimo i sa

drugim komorama regiona. Dosta toga

sme već postigli. O značaju tog procesa

svedoči i činjenica da je u okviru

Komorskog investicionog foruma (koji

čine šest komora zapadnog Balkana, plus

komore Hrvatske i Slovenije) od pet

radnih grupa, jedna od najaktivnijih ona

koja se bavi identifikacijom problema,

otkrivanjem administrativnih barijera i

predlaganjem rešenja kako da se te

prepreke otklone. Svaka članica je dužna

da obavesti svoju vladu o

identifikovanom problemu. Uskoro

ćemo predstaviti pregled barijera u

regionu čije otklanjanje bi trebalo da

podstakne i robnu razmenu i poslovnu

saradnju.

■ **Onde ima jačih hotelijera zainteresovanih za ulaganje u albansku turističku ponudu. Postoji li procena kako bi bio prihvacen kapital koji dolazi iz Srbije?**

– Naravno, zato da postoje veliki

potencijali.

Naravno da postoje veliki potencijali

za ulaganje u albansku turističku ponudu.

■ **Na Forumu u Nišu očekuje se da će direktorka Svetске banke za JIE Elen Goldstein predstaviti projekt podrške zajedničkom akcionom planu kojim će biti olakšane procedure u trgovini i**

– Naši biznismeni iz tog sektora već

su počeli razgovore i žele da se u Tirani

napravili početne dogovore za

odlazak naših potencijalnih investitora,

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

–

PARALELNI INTERVJU: Dva pogleda iz Regionalnih kancelarija mladih iz Tirane i Beograda

**Za ovaj specijalni dodatak
Danasa na pet istovetnih
pitanja odgovaraju Krešnik
Loka, koordinator projekata
u Nacionalnoj službi za
mlade pri Ministarstvu za
socijalno staranje i mlađe u
Albaniji, i Anita Mitić,
direktorka Inicijative
mladih za ljudska prava**

KASNO JE ZA MRŽNJU

Vuk Jeremić,
Snežana Čongadin

**Svedoci smo stvaranju novih tenzija
u regionu. Da li u tom kontekstu
Regionalna kancelarija mladih
predstavlja išta više od ukraša
zamišljenog da zadovolji
kriterijume koje je postavila EU u
procesu integracije?**

Krešnik LOKA: Regionalna kancelarija mladih je nezavisna međunarodna organizacija koju su, stremeći ka regionalnom pomirenju, osnovale zemlje Zapadnog Balkana. Verujem da je ključno za našu zemlju da na putu ka Evropskoj uniji razreši unutrašnja pitanja i otvore novo poglavlje saradnje. Mladi su voljni da prihvate ove promene i bore protiv predrasude i stoga smatram da njihova razmena može da doprinese smanjenju tenzija u regionu. Vlade regionalnih država finansijski podržavaju rad Kancelarije i njeni formalni vlasnici, ali i pored toga, kancelarija predstavlja zajedničku kolaboraciju vlada i civilnog društva.

Anita MITIĆ: Uprkos trenutnoj političkoj krizi u regionu, koja daje više razloga za ozbiljnu zabrinutost nego za potencijanje, moramo prepoznati Berlinski proces kao format koji je omogućio najviši nivo saradnje zemalja

• SPECIJALNO IZDANJE LISTA DANAS
SRPSKO-ALBANSKI SAMIT 2016

Ambasada
Švajcarske u
Beogradu
podržala je
izdavanje
ovog dodataka

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Embassy of Switzerland in the Republic of Serbia

* Stavovi i mišljenja izneti u dodatku pripadaju isključivo autorima i ne odražavaju
nužno zvanične stavove Ambasade Švajcarske u Republici Srbiji i u Crnoj Gori.

**Da li je preterana kvalifikacija
da među mladima postoje
rasistička osećanja? Mnogi se
protive takvoj kvalifikaciji,
iako priznaju da je
netrpeljivost i mržnja prisutna
u izrazitoj meri.**

KK: Nažalost, predrasude i dalje postoje u našem regionu. To je nešto na čemu svi mi moramo da radimo. Lično sam video slučajevе diskriminacije na temelju etničke pripadnosti, ali sam viđao i razumevanje među mladim ludima. Neka pitanja dotiču samo starije generacije i verujem da je važno da mlađi ljudi dobiju priliku da

**Kakva su vaša iskustva i
zapažanja koja biste izdvojili iz
susreta mladih Srbije i
Albanije?**

KK: Bio sam pozitivno iznenaden. Kada smo organizovali prvu razmenu između mladih gradana Albanije i Srbije, bili smo pomalo paranojni i u stalnoj pripravnosti od nekih incidenta. Ispostavilo se da su se učesnici odlično ophodili jedni prema drugima, nezavisno od događaja iz istorije koji su svima poznati. Mlađi ljudi moraju da putuju i istražuju region, postavljaju pitanja i grade svoju istoriju. Kancelarija za mlađe će omogućiti pomirenje time što će promovisati zajedničke vrednosti i naš region učiniti prohodnjim.

AM: Najsnažniji utisak susreta mladih svakako predstavlja taj prvi susret i promene u percepciji koje se dešavaju u prvim minutima susreta i upoznavanja. To su momenti kada predrasude i stereotipi (i pozitivni i negativni) ustupaju mesto ličnom iskustvu i sanjanju, kada se zanemaruju nametnuta znanja o kolektivitetu koja nameće neke zajedničke osobine Albancima ili Srbima, i stiču samostalni stav i gradi odnos prema pojedincima. Pojednostavljen rečeno, vrlo brzo se navodni „vekovni sukob medu narodima“ pretvoriti u raspravu Beyonce ili Rihanna, Mesu ili Ronaldu ili razrešenje neke od drugih dilema popularne kulture.

**Ima li Kancelarija mladih
ikakve šanse za uspeh u
izgradnji bolje budućnosti kada
znamo da među narodima
država koje su je osnovala ne
postoji ni bazičan konsenzus o
dogadajima iz prošlosti?**

KK: Ja sam optimista zbog toga što će Kancelarija dati priliku mladima da sa sebe otrese naslede prošlosti i počnu iznovo. Kancelarija za mlade je jedina organizacija koja mladim predstavnicima civilnog društva omogućava da donose odluke koje će imati težinu kao da su politički predstavnici. Periodičnom razmenom mladih ljudi mi možemo da promenišmo svest novim generacijama kako bi počeli da shvataju da niko ne treba da pati zbog grešaka koje su napravili oni pre nas.

AM: Mi vidimo Regionalnu kancelariju za saradnju mladih kao samo jedan od mehanizama pomirenja u regionu. Iako smatramo da je to izuzetno važan mehanizam za budućnost, neophodno je intenzivirati rad na procesu suočavanja sa prošlošću, jer su to dva neodvojiva procesa. Za postizanje konsenzusa je ključno osnivanje REKOM-a, i utvrđivanje poimeničnog spiska žrtava i okolnosti njihovog stradanja, kako bi se jednom zaувек prestalo sa manipulacijama koje nam oduzimaju mogućnost neostrošćenog i konstruktivnog razgovora o prošlosti.

Krhka NORMALIZACIJA

SPECIJALNO ZA DANAS

I to pitanje dolazi od građana Albanije sa idejom da je neka politička priča u pitanju, moguće neka vrsta opredeljivanja na albanskoj političkoj sceni, ili jednostavno pitanje: što vas zanima unutrašnja politička scena Albanije? A iz Srbije, stereotipna percepcija Albancaca generalno, a posebno lidera, bez obzira na činjenice.

Generalno, ja sam lično posvećen očuvanju mostova i onda kada je bilo veoma teško, danas kada je potrebno uspostavljati odnose koji bi bili temelj bolje budućnosti, ali u prvom redu – posvećenost radu na boljem poznavanju onih drugih, bilo Albancaca u percepciji Srbija, ili obrnuto. Ono što je očigledno je da nema dovoljno informacija na osnovu kojih se izvlače zaključci, uverenja, itd...

liniji negativnog stereotipa Albancaca, a onda i kao negativni politički stereotip. A sve je to daleko od istine.

Edi Rama je pre nego što je postao ministar kulture Albanije bio građanski aktivista, vrlo poznat i uporan, i ostvareni umetnik. Tih devedesetih je bio vrlo blizak sa umetnicima i aktivistima iz Srbije, bivše Jugoslavije... I danas su ti ljudi potpuno neshvaćeni i neprihvaćeni u svojim sredinama.

Edi Rama je odlučio da se politički angažuje, za razliku od ostalih iz regiona. I dobio je određeno iskustvo, političku iznajmaniranost, svetomonar, itd. I to je izuzetna vrednost ličnosti i političara.

Svako ko poželi da podrži evoluciju, napredak ovih prostora, mora shvatiti pojedinačne situacije, i napore, iskustva.

Naše patologije dolaze iz nepoznavanja. I nekako je osnova normalizacije vezana za povećan stepen informisanosti. Pod uslovom da to nisu samo informacije, već i konkretna dela.

Objavljujemo niz autora iz Albanije i sa Kosova, ali nastojimo i da prevodimo i objavljujemo knjige na albanskom. Uskoro izlazi veoma ozbiljno životno delo Petrita Imamija „Srbi i Albanci kroz vekove“, sa preko 1200 strana, i na srpskom i na albanskom jeziku. A sledi i niz susreta u međunarodnoj kulturnoj saradnji.

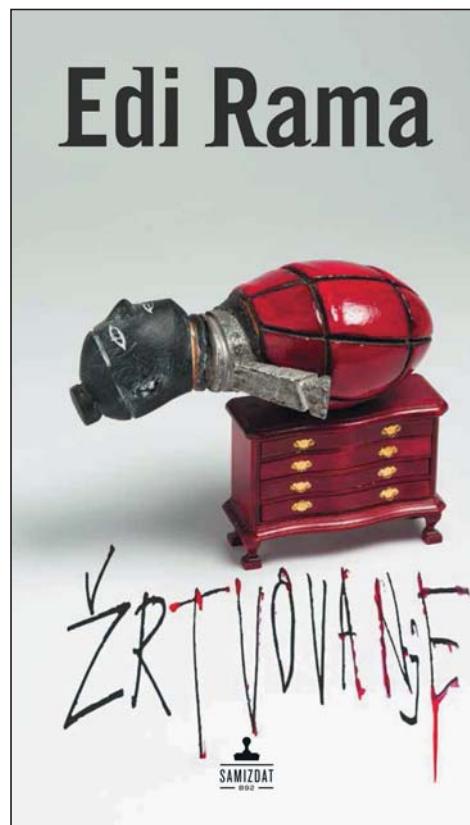
Poznajem puno kritičara Raminog političkog angažmana, ali ono što se mora priznati jeste da je izuzetan pisac, misilac, i da kao takav zaslužuje posebno mesto u literaturi i publicistici Albancije. I naravno da je veoma važno da te ideje budu deo nasleđa ovog regiona. Kako bismo se razumeli u svim našim posebnostima, ali i sličnostima.

Veran
MATIĆ

“

Zato sam na predlog Verana Matića brzo i rado uradio korice za knjigu „Žrtvovanje“, što je bilo lako, jer je Edi imao već želju da to bude neki od mojih radova iz serije „Daddu's gift“: Mrđan Bajić

Edi Rama idealist

Mrđan Bajić, vajar

PRIJATELJ

Edija Ramu, tada kolegu umetnika, poznavao sam devedesetih u Parizu, u vreme kada smo obojica imali umetničkih ali i političkih razloga da se odmaknemo od režima koji su našim zemljama u to vreme vladali. Iz multietničke tolerantne perspektive Pariza druženje jednog Albanca i jednog Srbina ne izaziva baš nikakvo zaprepašće kao što se to, vidim, ovde još uvek podstiče. Edi Rama je i tada bio ispravan i inteligentan čovek, koji je perfektno govorio engleski i francuski i bio pun iznenađujućih priča o Kadareu, Enver Hodži, bunkerima, Tirani i svim onim drugim vizurama koje dele ljudi koji su detinjstvo proveli dublje ili pliće uronjeni u prostore iza gvozdene zavese. Dugo godina prenosile su se legende o njegovom aktivizmu, koji je za razliku od onih koji svoje stavove borbeno pokažu samo u belim galerijskim prostorima on sprovodio kao gradonačelnik Tirane, koju je očistio od nelegalne gradnje i u čije je mikrostrukture ubacio umetničke akcije. To je na neki način i tema knjige „Žrtvovanje“. Posle jako dugo vremena video sam ga, kratko i srdačno, prilikom njegove prve zvanične posete Beogradu u funkciji premijera. Ali o tome verujem postoji negde neki ovdanji izveštaj :) Slušao sam tada i njegovo predavanje čija ishodišta o potrebi razumevanja i nužnosti razmene i normalne susedske komunikacije potpuno delim. Zato sam na predlog Verana Matića brzo i rado uradio korice za knjigu „Žrtvovanje“, što je bilo lako: jer je Edi imao već želju da to bude neki od mojih radova iz serije „Daddu's gift“ koje je zapamtio i o kojima je pisao u tekstu „Oružje mog srpskog prijatelja“ koje je devedesetih izašlo u čitanim albanskim novinama, a zbog čega je, kako mi je rekao, tada imao dosta problema i propitivanja. Radujem se što dolazi ponovo, a nadam se da će njegove posete gubiti na regionalnoj dramatičnosti i dobijati opuštanju karakter obostrane nacionalne zrelosti i susedske normalnosti kao preduslov tolerancije i obostrane dobrobiti.

SPECIJALNI IZVEŠTAJ

Edi Rama knjigu „Žrtvovanje“ (izdanje Samizdat, B92 / 2016) pisao je negde 2011, krajem tog leta, odvojen od sveta, teško preživljavajući poraz koji je doživeo boreći se za, ako se ne varam, četvrti mandat gradonačelnika Tirane. Nepričovani deceniju, i više, slavljen i uzdan, izvikan za genija međunarodne klase, dospeo je da bude brutalno srušen. Kako sam izvanredno opisuje, kad je izašao iz Opštine pobednici su za njim, na pragu, zaklali jagnje kao žrtvu pobede. Tragova krvi još je bilo dok je pisao te redove, i jeza ga je prolazila – to se u knjizi moglo gotovo opipati – na sami spomen scene.

Nema rasnog teoretičara književnosti koji neće reći da nije bilo boljeg trenutka da sedne – ako je već to htelo – upravo tada za pisači sto. Jer: na dnu svakoga poraza javlja se iskrenost kao jedini spas, i tad poraz počinje da radi protiv samog sebe. Politička i ljudska kriza u kojima se

slikar. (Da ga je to podstaklo da oboji gradske fasade u vedri mediteranski kolor, i da od Tirane, jednog sivog, izlokanog, i prljavog naselja, od grada deponije napravi svetsko čudo.) Ali kao slikar, ili šire uzeto kao umetnik koji je ušao u politiku, on je neuporediv po tome što je ostao veran umetničkim sredstvima, i ostao uveren da se njima može sjajno koristiti u postizanju čak i političkih ciljeva. Nemojte se plašiti da ovde ima one manipulacije koja umetnost dovodi na poziciju sluškinje politike. Uopšte nije o tome reč. Sasvim suprotno: njenoj se autonomiji ništa ne oduzima, samo što ona na paradoksalan način deluje u *sinergiji* sa tom disciplinom koja je njen večiti, smrtni neprijatelj. Rami je pošlo za rukom da ih povremeno i privremeno ujedinjuje, i da s njima tako zajedno onda trijumfuje. Naš Bogdan Bogdanović, isto umetnik, i isto jednom gradonačelnik prestonice, nije imao ovaj uspeh. Boje na fasadama Tirane dokazuju Ramin. I ova Ramina knjiga, o kojoj pišem, takođe.

Divna, nepobediva umetnost! Ali, politiku je Rama voleo još kao student Akademije. (Greje ga erotiku i jednog i drugog poziva.) Tražio je od nje – tako barem svedoči – uvek ono što je tražio i od umetnosti kojoj se bio najpre posvetio: slobodu i istinu. Zvuči patetično, ali je upravo to tako kad se sve sabere i oduzme. Naravno, nismo mali da ne bismo znali da i političke hulje govore na sličan način, o ovim stvarima. Ali, ono što Ramu stavlja u red onih kojima ipak treba pokloniti pažnju, nije to što je od načela slobode i istine napravio ideale, nego što je od idea napravio izvesnu praksu. Imao je katkad platiti za to prilično surovu cenu. Jedared su ga otac i brat u mrkloj noći našli u nekom jarku blizu zgrade u kojoj su stanovali, krvavog i modrog, premlaćenog od neke politički instruisane protivničke bande. To je bilo tako kad je ulazio u politiku (kad je, kako kaže, promenio odela, i

ljubičaste čarape za sive). A kad je već kao šef Socijalističke partije isao na demonstracije protiv Berišine vlade, upravo ove kritične 2011. iz koje piše knjigu, dobio je informaciju od jedne strane ambasade da je planirano njegovo ubistvo. Ako ste i pomislili,

zaboravite: to je čovek koji ni najmanje ne ostavlja utisak paranoje. O ovim stvarima on u knjizi piše više sa žaljenjem nego sa strahom.

Nisam zaboravio slobodu i istinu: Rama o tome i sasvim određeno piše. Nikada ih on ne posmatra kao stajanje, i dogmu, nego uvek kao kretanje, i preobražavanje. „Ovaj svet jeste divan“,

kaže na jednom mestu u knjizi, „upravo zato što nije dat samo jednom i zauvek, pa su i naše istorije u ovoj teškoj tami u kojoj ne nalazimo mira jednako i dalje otvorene, kao i beskrajno različite“. Ovu formulu, koju ćete lako naći kod francuskih egzistencijalista od kojih je očito učio dok je slikao u Parizu, on će primenjivati kad posmatra život uopšte, pa i „ograničeni vazduh“ političkog života, pa i svoje nekadašnje političke prijatelje, a potom protivnike. I za Ilirom

Metom, i za Fatosom Nanoom, on, naime, i žali i ne žali. Ono, samo, što on zna jeste to da se mora ići dalje. Pritom mi se čini da je važno izvorište njegovih moralnih imperativa u albanskoj tradiciji: kad se primao

družnosti gradonačelnika otiašo je na očev grob da se tamо, sam i u tišini, zakune na čast. (Uverava nas da su mu dve kornjačice – poklonjene mu da mu vidaju astmu – najveći mito koji je ikad primio.) Radije će citirati svoju babu nego Vebera. Porodicu vidi kao stub života. Ne iznenaduje otud ogromna snaga koja izbija sa stranica na kojima opisuje lečenje od kancera svog jedanaestogodišnjeg sina Grega. Drugde takva stvar jede u melodramu, ovde samo i jedino u dramu.

„Žrtvovanje“ je knjiga o albanskim unutrašnjim stvarima. Malo koga spolja i spominje, nas Srbe tačno u tri navrata, i to samo kroz ove tri reči: zemunci, Arkan, i miloševićevski stil. Sva tri puta bez zlobnih konsideracija. Miloševića je spomenuo uz čoveka koji je *personae dramatis* njegove knjige: to je Sali Beriša. Beriša je jednom bio naumio da organizuje kontramtiring, i tu se Rama setio našeg čoveka. Kad se njegova knjiga pročita teško je u Beriši videti bilo šta drugo nego jednog neopevanog gada. On je oličenje enverizma koji je pretekao u novu epohu, jedne amoralnosti koja sve daje za poluge moći. Ramina je majka lekar, i Beriša je lekar, i taj ju je političar koji je vodio državu jednom prozvao sa parlamentarne govornice da prizna („ja i ona znamo, kao kolege“) da joj je sin zlostavljač u kući, i na ulici, da ga je lečila od šizofrenije, da je, na kraju, šta bi bio drugo nego čovek sa homoseksualnim sklonostima. U tome karakazanu Rama živi. On ga opisuje brzo, bez oklevanja i osvrtaњa, ne dopuštaći nam da se nad nečim zapitamo, uplašen da nam neće sve stići ispričati, piše zaduhan kao čovek koji juri za odbeglim tramvajem. Tamo gde prestaje ispovest počinju memoari, gde prestaju oni, počinje pamflet. Rama ide Zolinom i Krležinom stazom, on i optužuje i obračunava se s njima.

Impresivne su stranice na kojima govori o stanju gradova i mesta Albanije. To nije tek slika opšte propasti i bede, to je nešto više: slika tranzicione kataklizme, koja nije mimošila ni divnu obalu Jonskog mora. Rama hoće – što mu ne bismo verovali – jednu drugu, i drugačiju, Albaniju, svakako bolju od ove koju nam dočarava sa ogromnim ponosom i bolom.

našao tog leta postali su mu neočekivani, ali odlični saveznici. Kad je progovorio iz poraza i iz krize ovako kako je progovorio ovom knjigom, sa jednom enormnom dozom otvorenosti, imao je sansu da ih dobije, oboje u isti mah.

To će se, u stvarnosti Albanije, i desiti samo dve godine kasnije, kad Rama pobeđuje na izborima i postaje premijer. On o tome u knjizi „Žrtvovanje“ ne piše, njegov je predmet gubitak vlasti u glavnom gradu Albanije, ali je on upravo ovom knjigom pripremio svoj povratak. To je ono fascinantno u njenoj pojavi, i u naumu da se sa njom odigra kao sa najjačom kartom. Svi znamo da je Rama

Radi voj
CVETIĆANIN